

Gieterveen, Vonderpad
(Gemeente Aa en Hunze, Dr.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek en
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)
Verkennde Fase
Concept
Steekproefrapport 2026-02/15

Gieterveen, Vonderpad
(Gemeente Aa en Hunze, Dr.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek en
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)
Verkennde Fase
Concept
Steekproefrapport 2026-02/15

Gieterveen, Vonderpad
(Gemeente Aa en Hunze, Dr.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek en
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)
Verkennde Fase

Een onderzoek in opdracht van
BügelHajema

Steekproefrapport 2026-02/15
ISSN 1871-269X
Status: **Concept**

Auteur: M. Wieske MA (KNA archeoloog/prospecteur,
actorreg. nr. 61950302)

Autorisatie: R. Rap MA (senior KNA
archeoloog/prospecteur, actorreg. nr. 97236416)

Goedgekeurd door de bevoegde overheid
Gemeente Aa en Hunze
d.d. ...

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 4.2 en SIKB-BRL 4000,
voor dit onderzoek protocollen 4002 en 4003.
Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, 18 februari 2026

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.
De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
adres Hooiweg 5 9801 AJ Zuidhorn
telefoon 050 – 5779784
internet www.desteeckproef.nl
e-mail info@desteeckproef.nl
kvk 02067214

Inhoudsopgave

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1.	Inleiding (KNA 4.2: LS01)	1
1.1	Aanleiding en doel (KNA 4.2: LS01)	1
1.2	Locatie (KNA 4.2: LS01, LS02)	2
1.3	Beleid (KNA 4.2: LS01)	2
2.	Bureauonderzoek (KNA 4.2: LS06)	4
2.1	Bronnen	4
2.2	Fysische geografie (KNA 4.2: LS04)	4
2.3	Archeologie (KNA 4.2: LS04)	8
2.4	Historische geografie (KNA 4.2: LS03)	11
2.5	Archeologische verwachting (KNA 4.2: LS05)	12
3.	Veldonderzoek (KNA 4.2: VS05)	13
3.1	Methode en technieken (KNA 4.2: VS01)	13
3.2	Resultaten veldwerk (KNA 4.2: VS02, VS03)	14
4.	Conclusies en advies (KNA 4.2: VS07)	14

Literatuurlijst

Lijst van figuren en tabellen

Appendix I: Archeologische periodes

Appendix II: Boorstaten

Appendix III: Laagbeschrijvingen

Samenvatting

In opdracht van BügelHajema is een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan het Vonderpad te Gieterveen (Gemeente Aa en Hunze, provincie Drenthe). De aanleiding voor het onderzoek is de aanleg van een nieuwe ontsluitingsweg.

Het plangebied ligt in het Drentse zandgebied, op een pleistocene dekzandrug. De bodem bestaat uit gooreerdgronden omgeven door veldpodzolgronden.

Tijdens het bureauonderzoek is een specifieke archeologische verwachting opgesteld. In het plangebied geldt een hoge verwachting voor de steentijd. Rond 3850 vC raakt het plangebied overdekt met veen, vanaf die periode geldt een lage archeologische verwachting. Uit de steentijd kunnen resten van jachtkampen of nederzettingen worden verwacht, archeologische indicatoren kunnen onder andere bestaan uit bewerkt of verbrand vuursteen, houtskoolspikkels of scherven aardewerk. In de omgeving van het plangebied zijn steentijdvindplaatsen bekend.

Tijdens het veldwerk zijn zes boringen gezet in het 0,3 hectare grote plangebied. Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem bestaat uit een bouwvoor met daaronder een verstoord pakket op een afgetopt dekzandniveau. Er zijn geen intacte podzolresten aanwezig, de bodem is verstoord tot in de C-horizont. Er zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. De enkele houtskool- en baksteeninclusie komen uit de bouwvoor of verstoorde lagen.

Selectieadvies door M. Wieske MA (KNA-archeoloog/-prospector)

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem in grote mate is verstoord. Het dekzandniveau is tot in de C-horizont afgetopt. Eventueel aanwezige archeologische waarden zijn reeds vergraven geraakt. Er zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. Daarom adviseren wij om het plangebied wat betreft archeologie vrij te geven van verder onderzoek. Het is aan de bevoegde overheid om dat advies al dan niet over te nemen.

In alle gevallen blijft onverminderd van kracht dat indien bij toekomstig graafwerk archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, hier direct melding van dient te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Aa en Hunze.

Administratieve gegevens van het plangebied

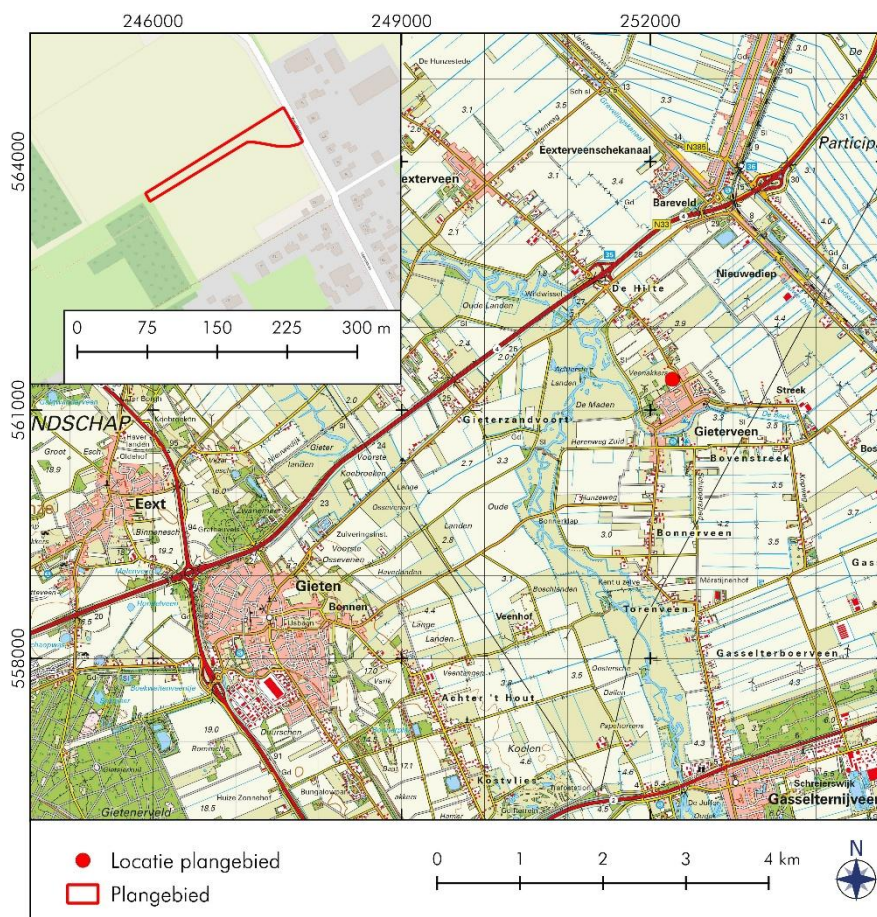
Provincie	Drenthe
Gemeente	Aa en Hunze
Plaats	Gieterveen
Toponiem	Vonderpad
Centrumcoördinaat	252.265 / 561.371
Archeoregio	Drents zandgebied
Bestemmingsplan	Gieterveen dorp 2005. Gemeentelijk plan. Archeologische waarden niet opgenomen.
Oppervlakte plangebied	Circa 0,3 hectare
NAP-hoogte maaiveld	Circa 3,3 meter boven NAP
Huidig grondgebruik	Weiland / berm
Status terrein (AMK)	N.v.t.
Soort onderzoek	Archeologisch bureauonderzoek & inventariserend veldonderzoek (IVO-O) verkennende fase
Opdrachtgever	BügelHajema
Uitvoerder	De Steekproef B.V.
Bevoegde overheid	Gemeente Aa en Hunze
Steekproef projectcode	2026-02/15
Onderzoeksmeldingsnummer	5886477001
Geplande verstoringsdiepte	Nog onbekend
Datum veldwerk	12 februari 2026
Maximale diepte onderzoek	135 centimeter onder maaiveld
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / DANS / Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis

1. Inleiding (KNA 4.2: LS01)

1.1 Aanleiding en doel (KNA 4.2: LS01)

In opdracht van BügelHajema is een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennde fase) uitgevoerd in een plangebied aan het Vonderpad te Gieterveen (Gemeente Aa en Hunze, provincie Drenthe; zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de aanleg van een nieuwe ontsluitingsweg. De geplande verstoringsdiepte is circa 60 centimeter onder het maaiveld waarmee de geplande werkzaamheden een bedreiging kunnen vormen voor eventueel aanwezige archeologische waarden in de bodem.

Het doel van het onderzoek is vast te stellen wat de kans is op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (verkennde fase). Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van de beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Daartoe zijn de opbouw en gaafheid van de bodem bepaald.

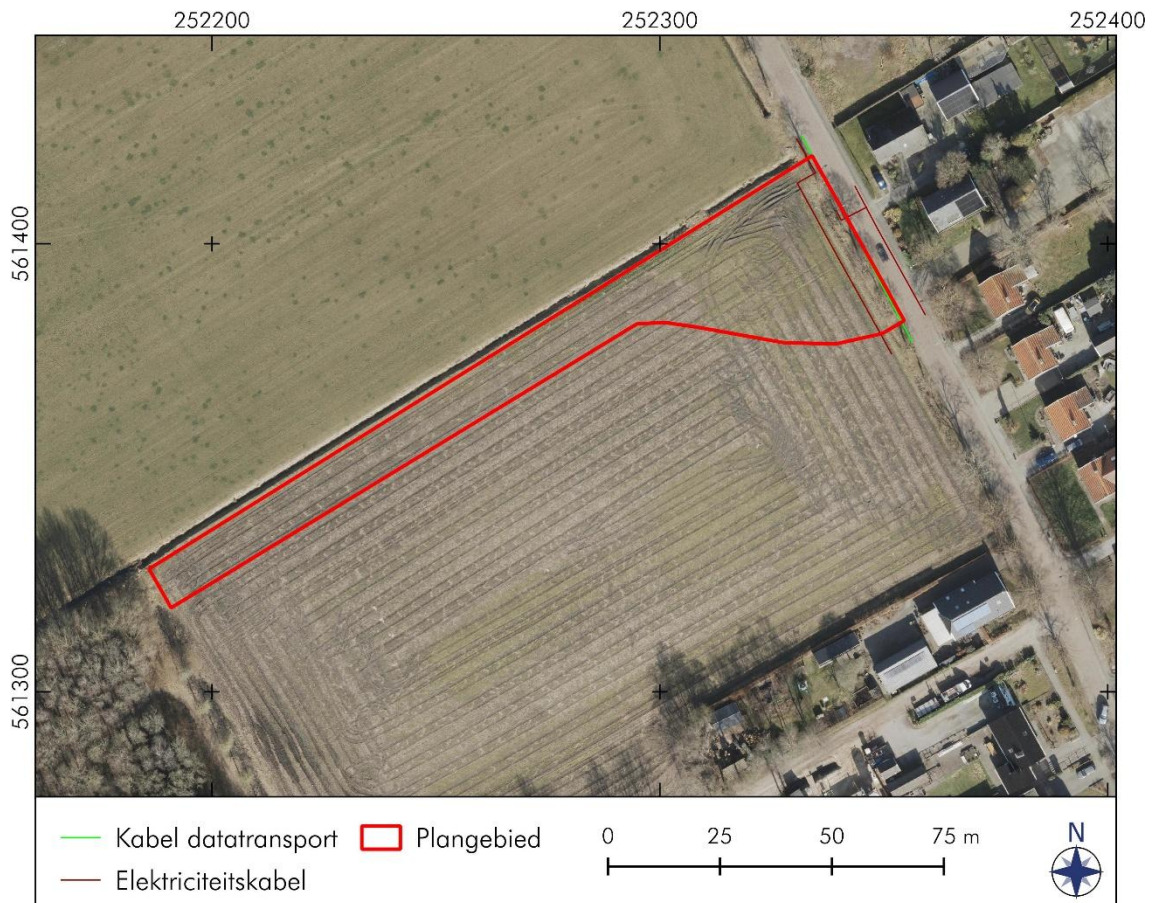

Figuur 1. Gieterveen, Vonderpad: Topografische ligging van het plangebied. Bron: Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK); Open Street Map (OSM).

1.2 Locatie (KNA 4.2: LS01, LS02)

Het plangebied ligt aan de noordzijde van het dorp Gieterveen, in een perceel ter westen van Veenakkers 44-46. Het terrein is in gebruik als berm en akker en toegankelijk vanaf de weg Veenakkers (Figuur 2).

Volgens het Kabels en Leidingen Informatie Centrum (KLIC) loopt er in het oosten van het plangebied een elektriciteitskabel langs de weg de Veenakkers (KLIC-nr.: 26G0100394; Figuur 2).

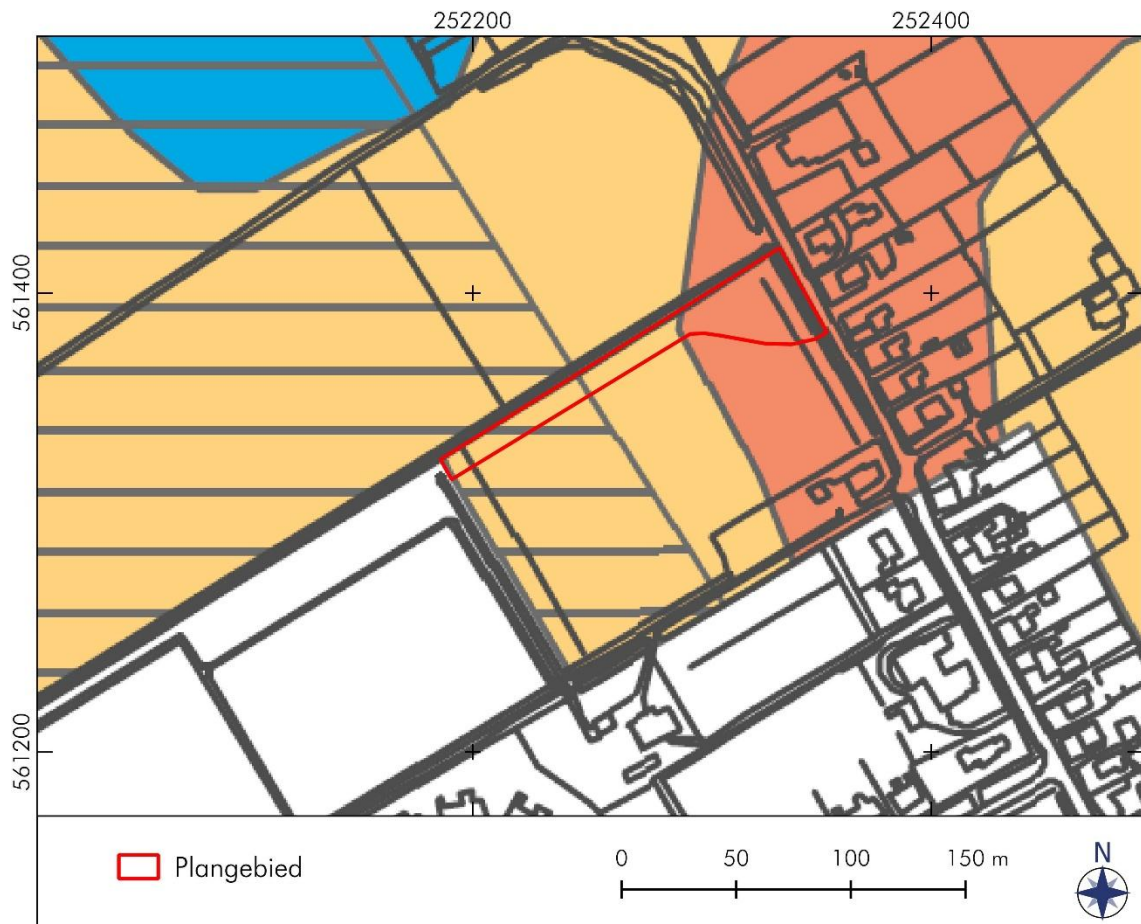

Figuur 2. Gieterveen, Vonderpad: Luchtfoto van het plangebied en de ligging van de kabels en leidingen (KLIC-nr.: 26G0100394). Bron: PDoK.

1.3 Beleid (KNA 4.2: LS01)

Voor het plangebied is het bestemmingsplan Gieterveen dorp 2005 (onherroepelijk 28-09-2005) het vigerende bestemmingsplan. Hierin zijn geen archeologische dubbelbestemmingen opgenomen. Het archeologisch beleid van de gemeente Aa en Hunze is gebaseerd op de beleidsadvieskaart (Putten *et al.* 2011). Op deze kaart zijn de archeologische verwachtingen en het geadviseerde beleid weergegeven. Het oosten van het plangebied ligt in een gebied met een hoge verwachting. Bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 30 centimeter is een verkennend booronderzoek noodzakelijk. In het

westen ligt het plangebied in een zone met een middelhoge verwachting. Hier geldt een vrijstellingsgrens van 1000 m² en 30 centimeter diepte (Putten *et al.* 2011). Met de geplande ingrepen zullen beide grenzen overschreden worden. Hierdoor is archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Figuur 3. Gieterveen, Vonderpad: Uitsnede van de beleidsadvieskaart. Rood: hoge verwachting, oranje: middelhoge verwachting, blauw: hoge verwachting natuurlijke laagten (pingo's), wit: geen verwachting, reeds vrijgegeven, grijze arcering: terrein reeds onderzocht maar niet vrijgegeven. Bron: Putten *et al.* 2011.

2. Bureauonderzoek (KNA 4.2: LS06)

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van het plangebied verzameld. De gebruikte bronnen voor het onderzoek zijn opgenomen in de literatuurlijst. Aan de hand van het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Eén van de bronnen is Archis, het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie. Het bevat een GIS-systeem waarin onder meer een archeologische kaart en aardkundige kaarten geraadpleegd kunnen worden. Een andere bron is Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDOK), een dienst van de overheid met open-datasets van actuele geo-informatie.

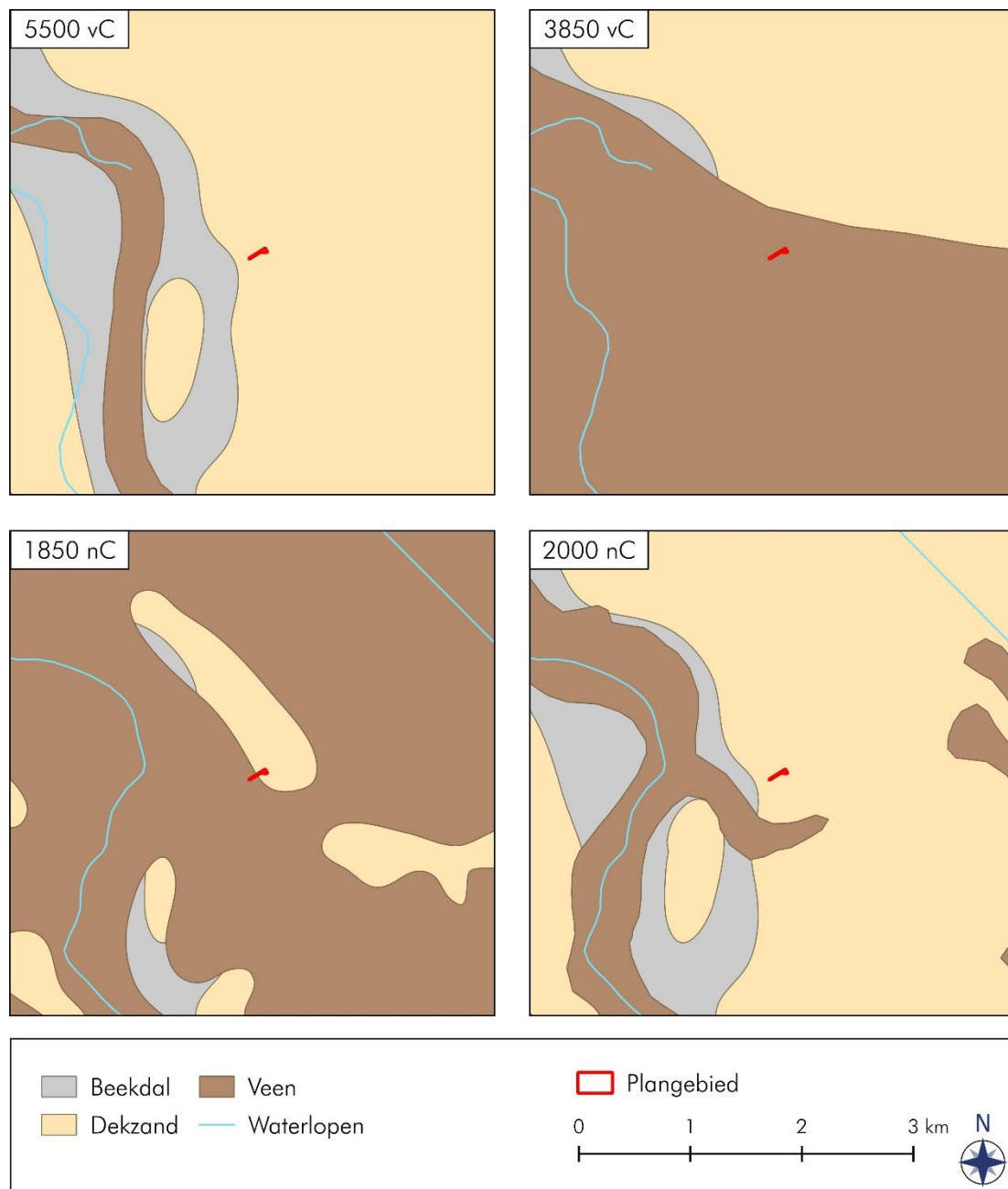
2.2 Fysische geografie (KNA 4.2: LS04)

Het plangebied ligt in de archeoregio 'Drents zandgebied', in de gemeente Aa en Hunze. De gemeente Aa en Hunze wordt gekenmerkt door verschillende landschapsvormen die in grote mate bepaald zijn in de laatste twee ijstijden, het Saalien en het Weichselien. Het westelijk deel van de gemeente ligt op de Hondsrug. De Hondsrug is ontstaan in de voorlaatste ijstijd en is een ijsstroomrug ('*megaflute*'). Na het afsmelten van het landijs bleef in Drenthe een grondmorene achter met een dikke leemlaag met grind en keien (keileem). Dit pakket staat bekend als het Drents keileemplateau. Ten oosten van de Hondsrug is het landschap verder uitgesneden door de latere waterloop van de Hunzedepressie. Het plangebied ligt in deze landschappelijke laagte, ten oosten van het oerstroombdal van de Hunze in een vlakte van verspoelde dekzanden.

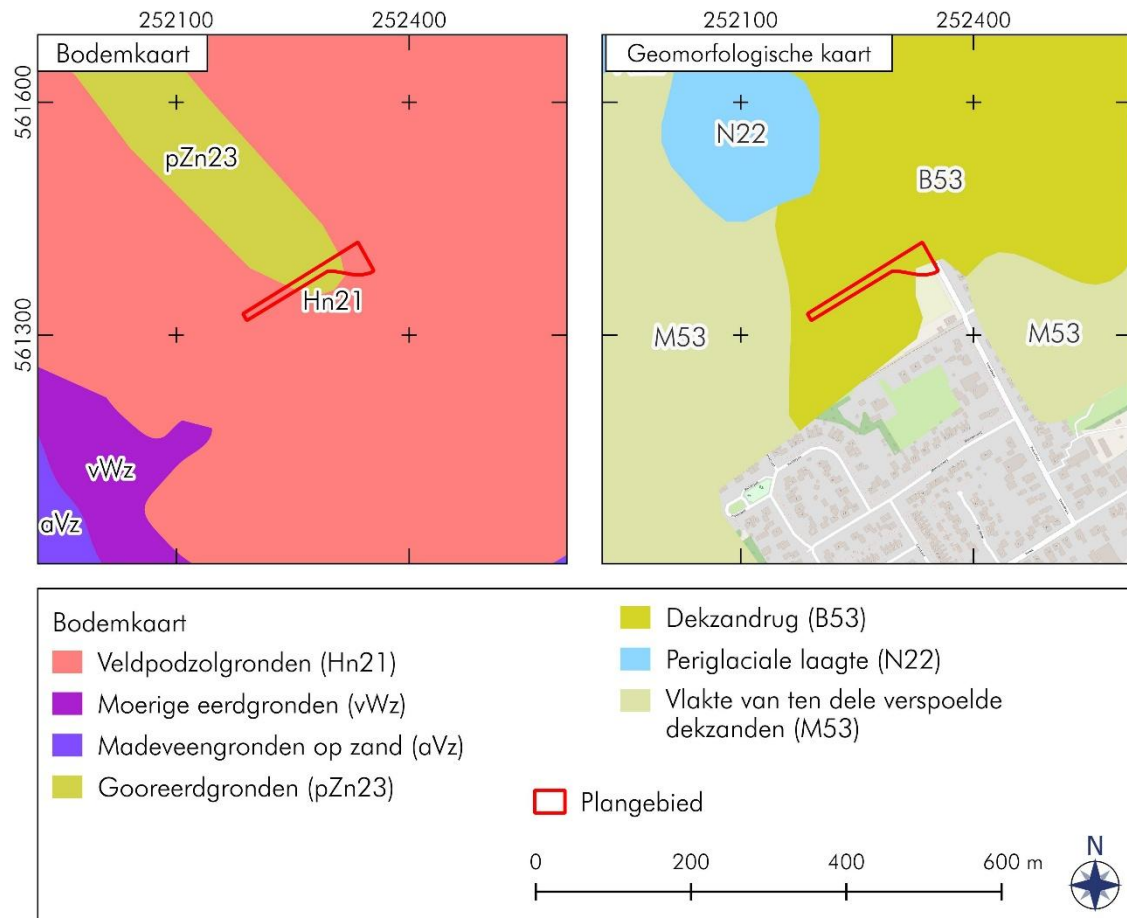
Op Figuur 4 staan vier uitsneden van paleogeografische kaarten van Nederland afgebeeld (Vos et al. 2018). Hierop kan de landschappelijke ontwikkeling van het plangebied worden gevolgd. Op de kaart van circa 5500 vC ligt het plangebied in een zandgebied met richting het oosten het oerstroombdal (beekdal) van de Hunze (Figuur 4). Gedurende het Holocene steeg het grondwaterniveau door onder andere de zeespiegelstijging. Er ontstonden geleidelijk uitgestrekte veengebieden. Op de kaart van 5500 vC is te zien dat er vanuit het beekdal een veengebied ontstond. Rond het midden van het neolithicum (Figuur 4; 3850 vC) lag het plangebied in een uitgestrekt veenmoeras en was het niet geschikt voor bewoning. Het gebied lag tot in de late nieuwe tijd in een veenmoeras, pas op de kaart van 1850 nC zijn de eerste gevolgen van de veenontginningen in de omgeving zichtbaar.

Geomorfologisch gezien bevindt het plangebied zich op een dekzandrug (B53) omgeven door een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (Figuur 5 rechts). De bodem van het plangebied bestaat in het midden uit gooreerdgronden (pZn23) omgeven door veldpodzolgronden (Hn21; Figuur 5 rechts). Onder relatief droge omstandigheden ontstaan in het dekzand zogenaamde podzolbodems. Een gave podzolbodem is te herkennen aan de afwisseling van uitspoelings- en inspoelingslagen (A-, E-, B(C)- en C-horizonten). Archeologische grondsporen kunnen tot in de C-horizont zijn ingegraven. In nattere delen van het landschap daarentegen, zoals oude beekdalen, werd beekzand afgezet. Hierin heeft nauwelijks bodemvorming plaats gevonden. Gooreerdgronden zijn roestarme gronden met vaak een zwak ontwikkelde podzol B-horizont).

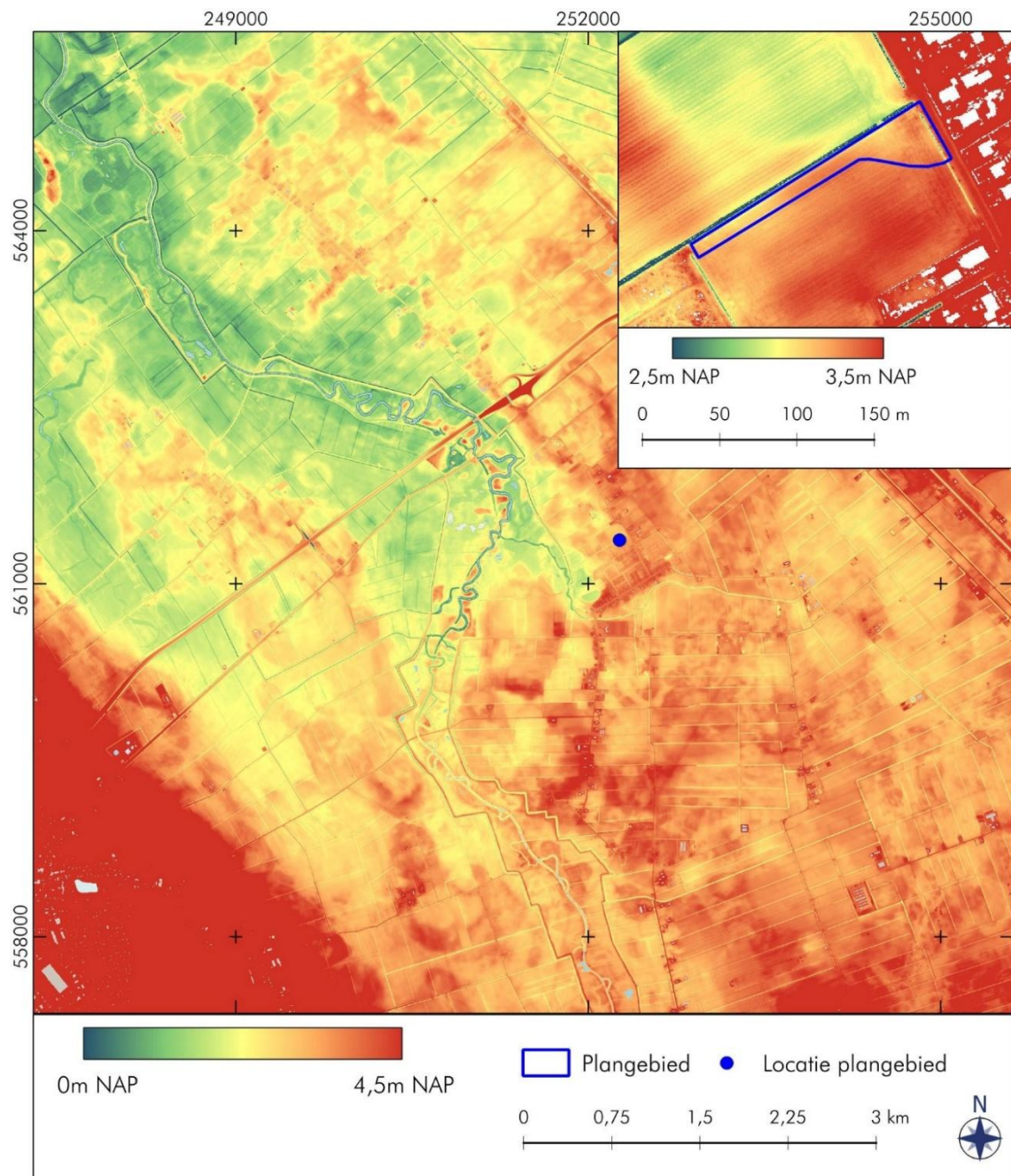
Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) komt deze landschappelijke ligging goed naar voren (Figuur 6). Het lager gelegen beekdal van de Hunze is goed zichtbaar ten noordwesten van het plangebied. In de zuidwesthoek is de Hondsrug zichtbaar (Figuur 6).

Figuur 4. Gieterveen, Vonderpad: Uitsneden van de paleogeografische reconstructies van de omgeving van het plangebied. Bron: Vos *et al.* 2018.

Figuur 5. Gieterveen, Vonderpad: Uitsnede van de bodemkaart (links) en de geomorfologische kaart (rechts) van de omgeving van het plangebied. Bron: PDoK.

Figuur 6. Gieterveen, Vonderpad: Uitsnede van de hoogtekaart van de omgeving van het plangebied (AHN4).

2.3 Archeologie (KNA 4.2: LS04)

De bekende archeologische waarden in het onderzoeksgebied zijn opgenomen in Tabel 1. De locaties van deze waarden zijn weergegeven in Figuur 7. Hier zullen kort de belangrijkste bevindingen worden besproken.

Er is één onderzoeksmelding bekend in het plangebied. Het betreft een inmiddels verouderde verwachtingskaart van de Hunze (OM-nr.: 2037963100; Scholte Lubberink 1993). Ten zuidwesten van het plangebied is door De Steekproef in 2004 een booronderzoek uitgevoerd. Hier is de bodem overwegend verstoord tot in de C-horizont. In het bosje direct ten westen van het plangebied zijn nog resten van een podzolbodem aangetroffen (Om-nr.: 2086166100; Jelsma & Tulp 2004). Circa 500 meter ten zuiden van het plangebied zijn twee booronderzoeken uitgevoerd (OM-nr.: 2119449100 en 2330689100). In beide onderzoeken is de bodem tot in de C-horizont verstoord geraakt. Ten westen van het plangebied is bij natuurontwikkeling van de hermeandering van de Hunze archeologisch onderzoek uitgevoerd. Bij de begeleiding van de ontgravingen is op circa 1,1 kilometer afstand van het plangebied een graf uit de ijertijd blootgelegd (OM-nr.: 2449687100; De Wit 2016).

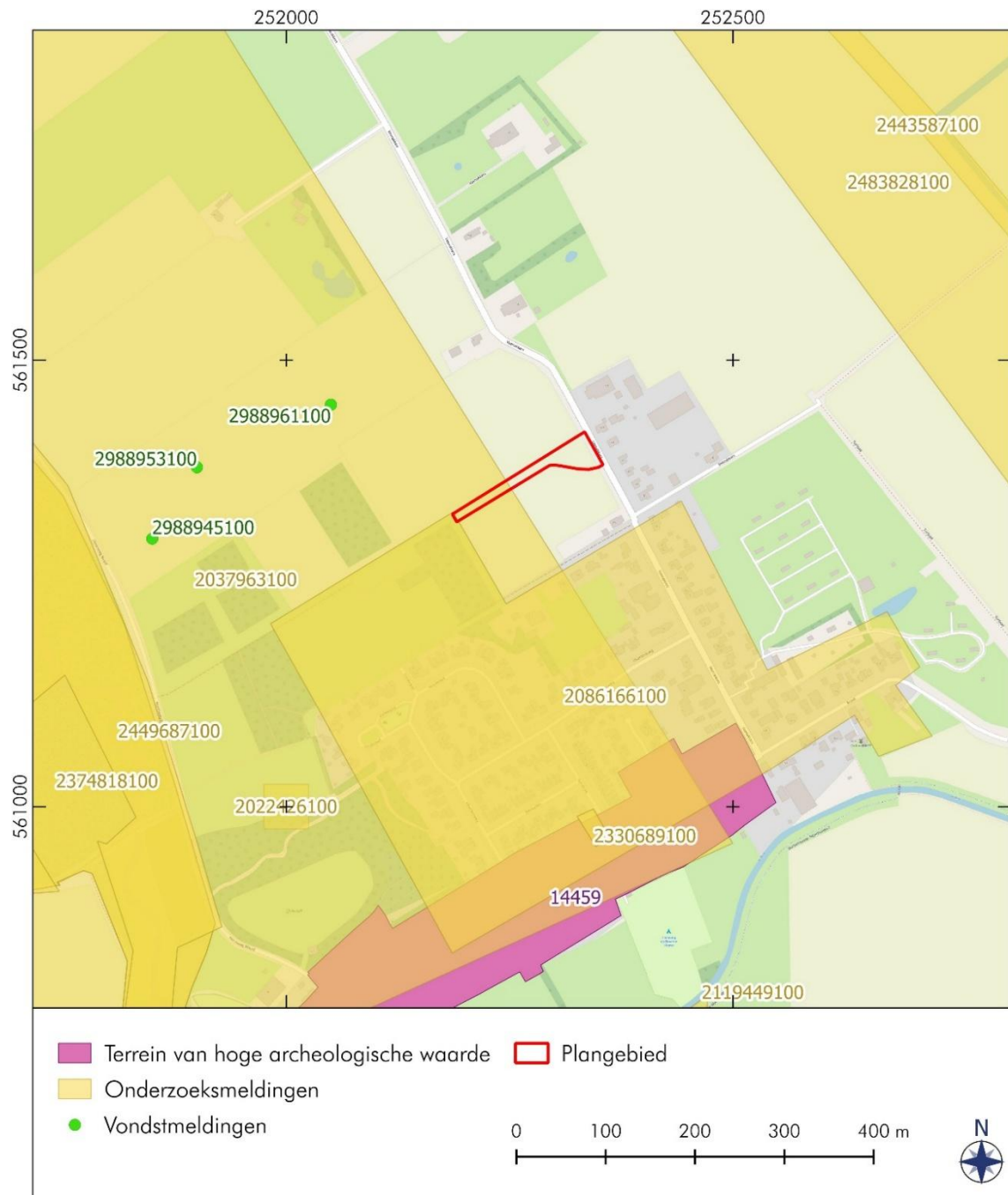
Ter hoogte van het dorp Gieterveen ligt Archeologische MonumentenKaart terrein 14459. Dit is een terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft het van oorsprong middeleeuwse ontginningsdorp Gieterveen.

Op circa 300 meter ten noordwesten van het plangebied zijn drie vondstmeldingen bekend (2988945100; 2988953100; 2988961100). Het betreft een vuursteenvindplaats welke in 1992 gekarteerd is. Het materiaal is gedateerd tussen het laat paleolithicum en de ijertijd. Dat er vondsten aan het oppervlak worden aangetroffen is een indicatie dat de bodem hier ter plaatse niet intact is. Archeologische waarden zijn door bijvoorbeeld ploegwerkzaamheden omhoog geploegd.

Tabel 1. Gieterveen, Vonderpad: Archeologische waarden in de omgeving van het plangebied. Voor de locaties van de meldingen zie Figuur 7. Bron: Archis.

Zaaknr.	Omschrijving	Datering
<i>Archeologische Monumenten Kaart terreinen (AMK)</i>		
14459	Terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft het veenontginningsdorp Gieterveen, type randveennederzetting. Onder de kern bevinden zich mogelijk sporen van vroegere bewoning.	Late middeleeuwen
<i>Vondstmeldingen</i>		
2988945100	Archeologische veldkartering uit 1992. Vuursteenvindplaats uit het laat paleolithicum tot mesolithicum.	
2988953100	Archeologische veldkartering uit 1992. Vuursteenvindplaats uit het laat paleolithicum tot mesolithicum.	
2988961100	Archeologische veldkartering uit 1992. Vuursteenvindplaats uit het laat paleolithicum tot de ijertijd.	
<i>Onderzoeksmeldingen</i>		
2022426100	Onderzoek door de Rijksuniversiteit Groningen in 2001. Meer informatie niet beschikbaar op Archis.	
2037963100	Verwachtingskaart uit 1993. Archeologisch onderzoek in het Hunzedal (Scholte Lubberink 1993).	
2086166100	Booronderzoek door De Steekproef in 2004. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. In delen is er sprake van een zeer goed bodemprofiel, in deze gebieden wordt een vervolgonderzoek geadviseerd (Jelsma & Tulp 2004).	
2119449100	Booronderzoek door De Steekproef in 2006. De bodem is tot in de C-horizont verstoord, er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen (Exaltus 2006).	
2330689100	Booronderzoek door Arcadis in 2011. De bodem is tot de C-horizont verstoord, op een diepte	

	variërend van 55 tot 110 centimeter onder het maaiveld. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, er wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd (Brouwer 2011).
2374818100	Booronderzoek door Grontmij in 2013. Grootschalig booronderzoek ten behoeve van de hermeandering van de Hunze. Er zijn beekdalbodems en afgetopte dekzandgronden aangetroffen. Ter plaatse van het dekzand worden geen steentijdvindplaatsen verwacht, aangezien het zand is afgetopt. Ter plaatse van de beekdalbodems kunnen nog wel beekdalgerelateerde structuren worden verwacht. Advies om de ontgraving van de gehele Hunzeloop archeologisch te begeleiden blijft van kracht (Boon 2013).
2443587100	Bureauonderzoek door Grontmij in 2014. Lang tracé onderzoek ten behoeve van een watertransportleiding. Er wordt in de zones met een middelhoge tot hoge verwachting vervolgonderzoek geadviseerd (Hekman 2014).
2449687100	Begeleiding door MUG in 2014. Begeleiding van de ontgravingen in de Hunzeloop ten behoeve van natuurontwikkeling. Graf uit de vroege ijzertijd in een beekdalbodem. Daarnaast beschouwing uit dezelfde periode en vondsten uit de middeleeuwen - nieuwe tijd (De Wit 2016).
2483828100	Booronderzoek door Archeopro in 2015. Rapportage niet beschikbaar in Archis of DANS.

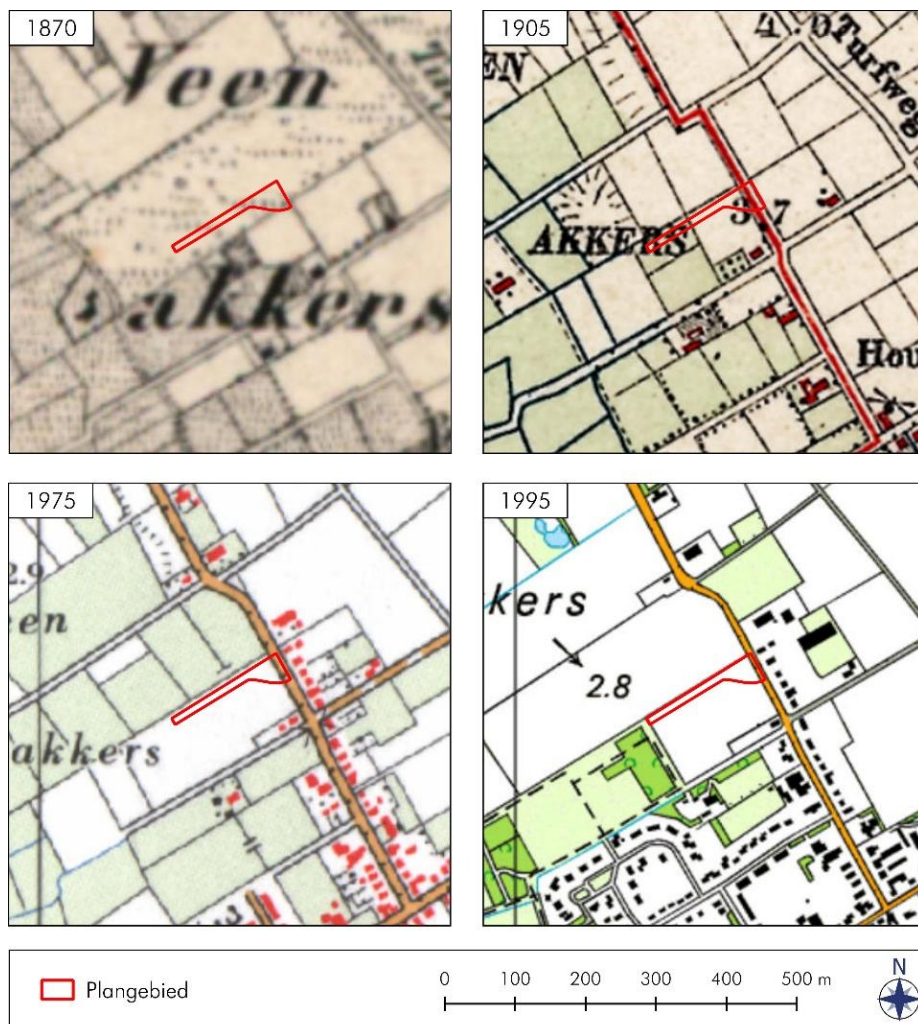
Figuur 7. Gieterveen, Vonderpad: Archeologische waarden in de omgeving van het plangebied. Voor een omschrijving van de waarden zie Tabel 1. Bron: Archis.

2.4 Historische geografie (KNA 4.2: LS03)

Het dorp Gieterveen is ontstaan in de middeleeuwen als ontginningsdorp, het is vernoemd naar het westelijk gelegen dorp Gieten. Op de kadastrale minuutkaart van 1811-1832 is het plangebied in gebruik als wei- en bouwland (niet afgebeeld, hisgis.nl).

Op Figuur 8 staan vier uitsneden van historisch topografische kaarten weergegeven. Hierop is te zien dat de situatie in de laatste 150 jaar weinig veranderd is. In 1870 was het plangebied al in gebruik als weiland of akker. Tussen 1870 en nu is het perceel opgedeeld (Figuur 8; 1905) en weer samengevoegd (Figuur 8; 1975). Verder is te zien de weg Veenakkers aan het begin van de twintigste eeuw is ontwikkeld. De eerste bebouwing dateert uit dezelfde periode. In de tweede helft van de twintigste eeuw breid het dorp Gieterveen zich in noordelijke richting uit (Figuur 8; 1995). Er zijn geen aanwijzingen voor bouwhistorische waarden in het plangebied.

Het verhoogde akker direct ten noordwesten van het plangebied zoals afgebeeld op de kaart van 1905 ligt ook in de huidige situatie nog steeds verhoogd in het landschap (Figuur 6, detailkaart linksboven).

Figuur 8. Gieterveen, Vonderpad: Uitsnede van de historisch-topografische kaarten uit 1870, 1905, 1975 en 1995 van het gebied. Bron: Topotijdreis.

Verstoringsen

Volgens de informatie van het Kabels en Leidingen Informatie Centrum (KLIC) loopt er parallel aan de weg Veenakkers een elektriciteitskabel. Deze zal de bodem ter plaatse hebben verstoord. Daarnaast kan agrarisch landgebruik en de veenontginningen de bodem hebben verstoord.

2.5 Archeologische verwachting (KNA 4.2: LS05)

Het plangebied ligt in het Drentse zandgebied op het pleistocene dekzand. Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor waarden uit de steentijd. Het plangebied was tot het overgroeid werd met veen rond 3850 vC, een gunstige vestigingsplek voor de mens. Uit de steentijd en kunnen resten van jachtkampen of nederzettingen worden verwacht. Uit deze periode zijn meerdere oppervlaktevondsten bekend uit de omgeving. De aanwezigheid van grafcontexten kan niet worden uitgesloten. Archeologische indicatoren kunnen bestaan uit bewerkt of verbrand (vuur)steen, houtskoolspikkels en scherven aardewerk (neolithicum). Grondsporen kunnen bestaan uit houtskoolconcentraties (haardkuilen), paalkuilen of greppels. De aanwezigheid van intacte archeologische waarden hangt sterk samen met de lokale intactheid van de bodem. De bodem is afwisselend intact of verstoord waargenomen in onderzoeken uit de omgeving. Ook in het plangebied kan worden verwacht dat de bodem deels is verstoord door de grootschalige veenontginningen en latere agrarische werkzaamheden.

Tabel 2. Gieterveen, Vonderpad: Specificatie archeologische verwachting.

Datering:	Steentijd
Complexiteit:	Jachtkampen, nederzetting, graf
Omvang:	Vanaf enkele meters
Diepteligging:	Top van het dekzand
Gaafheid en conservering:	Slechte organische conservering
Locatie:	Hele plangebied
Uiterlijke kenmerken:	Vuursteen, houtskool, aardewerk, verbrand bot, grondsporen
Mogelijke verstoringen:	Veenontginningen; agrarisch landgebruik

Om dit verwachtingsmodel te toetsen wordt een booronderzoek uitgevoerd. Hiermee kan de intactheid van het bodemprofiel en de diepte van eventueel archeologisch relevante lagen worden bepaald.

3. Veldonderzoek (KNA 4.2: VS05)

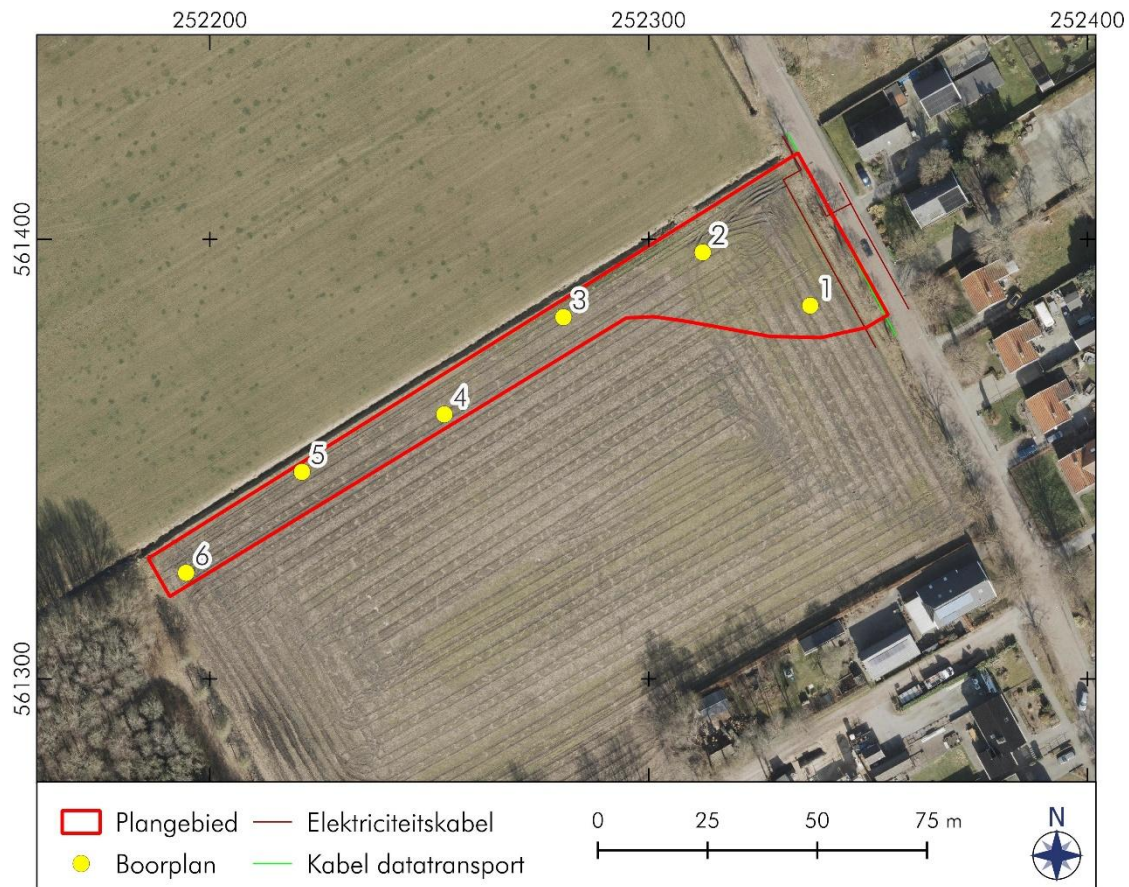
3.1 Methode en technieken (KNA 4.2: VS01)

Het veldwerk is uitgevoerd op 12 februari 2026. In het circa 0,3 hectare grote plangebied zijn zes boringen zo gelijkmatig mogelijk verspreid (Figuur 10). Hiermee is een boordichtheid bereikt van 18 boringen per hectare.

De boringen zijn verricht met een edelmanboor met een diameter van zeven centimeter. De boormonsters zijn onderzocht door deze laagsgewijs af te snijden in de boorkop. De lagen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB). De boorpunten zijn ingemeten en de RD-coördinaten zijn gemeten met behulp van RTK-GPS. De hoogtes zijn bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland 5. De resultaten van de boringen zijn opgenomen in de Appendices in de vorm van boorstaten en laagbeschrijvingen. Voor de dieptes van de verschillende lagen en de NAP-hoogtes van de boringen wordt hier ook naar verwezen.

Figuur 9. Gieterveen, Vonderpad: Het plangebied gezien in westelijke richting. Foto genomen vanaf de weg Veenakkers.

Figuur 10. Gieterveen, Vonderpad: Locaties van de boorpunten.

3.2 Resultaten veldwerk (KNA 4.2: VS02, V03)

In het plangebied zijn zes verkennende boringen geplaatst (Figuur 13; Appendix II en III). In de onderstaande paragraaf zullen de boorresultaten van boven naar onderen worden behandeld.

Bodem

In alle boringen wordt de top van de bodem gekenmerkt door een bouwvoor van 25 tot 45 centimeter dikte. Deze bestaat uit donker bruingrijs, zwak humeus, sterk siltig, zeer fijn zand met in boring 1 een spoor houtskool en een baksteenspikkel.

In boringen 1, 2 en 6 ligt er onder de bouwvoor een vergraven laag zeer fijn zand. Deze is sterk siltig, zwak humeus en gevlekt en reikt tot 50 centimeter onder het maaiveld in boring 1 en tot 70 centimeter onder het maaiveld in boring 6. In boring 2 bevat deze laag een spoor baksteen en veenbrokken.

In boringen 1 t/m 5 ligt er onder de bouwvoor of het bovengenoemde vergraven pakket een vergraven dekzandniveau. Deze laag is relatief dun (tussen de 10 en 25 centimeter dik) en bestaat uit licht grijsbruin of licht geelbruin of geel, sterk siltig, zeer fijn zand en is gevlekt. De laag bevat afwisselend podzol- of veenbrokken en in boring 1 zit er in deze laag een houtskoolspikkel. Onder de vergraven lagen is in alle boringen intact dekzand aanwezig (C-horizont). Deze bestaat uit licht geelbruin, sterk siltig, zeer fijn zand.

In boring 6 zijn er onder de bouwvoor drie verstoorde lagen onderscheiden, tot 105 centimeter onder het maaiveld (2,1 meter boven NAP) waarna een afgetopte C-horizont is waargenomen.

Samengevat bestaat de bodem uit een bouwvoor met daaronder een vergraven pakket op dekzand (C-horizont). De top van het dekzand is sterk vergraven geraakt.

Archeologie

Er zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. De enkele baksteen- en houtskoolspikkel komen uit de bouwvoor en/of vergraven lagen.

4. Conclusies en advies (KNA 4.2: VS07)

Het plangebied ligt in het Drentse zandgebied, op een pleistocene dekzandrug. De bodem bestaat uit gooreerdgronden omgeven door veldpodzolgronden.

Tijdens het bureauonderzoek is een specifieke archeologische verwachting opgesteld. In het plangebied geldt een hoge verwachting voor de steentijd. Rond 3850 vC raakt het plangebied overdekt met veen, vanaf die periode geldt een lage archeologische verwachting. Uit de steentijd kunnen resten van jachtkampen of nederzettingen worden verwacht, archeologische indicatoren kunnen onder andere bestaan uit bewerkt of verbrand vuursteen, houtskoolspikkels of scherven aardewerk. In de omgeving van het plangebied zijn steentijdvindplaatsen bekend.

Tijdens het veldwerk zijn zes boringen gezet in het 0,3 hectare grote plangebied. Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem bestaat uit een bouwvoor met daaronder een verstoord pakket op een afgetopt dekzandniveau. Er zijn geen intacte podzolresten aanwezig, de bodem is verstoord tot in de C-horizont. Er zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. De enkele houtskool- en baksteeninclusie komen uit de bouwvoor of verstoorde lagen.

Selectieadvies door M. Wieske MA (KNA-archeoloog/-prospector)

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem in grote mate is verstoord. Het dekzandniveau is tot in de C-horizont afgetopt. Eventueel aanwezige archeologische waarden zijn reeds vergraven geraakt. Er zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. Daarom adviseren wij om het plangebied wat betreft archeologie vrij te geven van verder onderzoek. Het is aan de bevoegde overheid om dat advies al dan niet over te nemen.

In alle gevallen blijft onverminderd van kracht dat indien bij toekomstig graafwerk archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, hier direct melding van dient te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Aa en Hunze.

Literatuurlijst

- AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.
- Archis. www.archis.nl
- Boon, H. 2013. Archeologisch onderzoek Bonnerklap, Inventariserend veldonderzoek. GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1324. Assen, Grontmij Nederland B.V.
- Brouwer, E.W. 2011. *Inventariserend veldonderzoek archeologie Gieterveen – oude school*. Assen, Arcadis.
- DANS-Easy. www.archaeology.datastations.nl
- Exaltus, R. 2006. *Gieterveen – Boerendijk (Dr.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproefrapport 2006-05/17. Zuidhorn, De Steekproef b.v.
- Hekman, J.J. 2014. *Archeologisch onderzoek watertransportleiding De Monden. Bureauonderzoek*. GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1478. Assen, Grontmij Nederland B.V.
- Hisgis. www.hisgis.nl
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.2 www.SIKB.nl. Centraal College van Deskundigen Archeologie, 2022.
- Omgevingswet. www.regelsopdekaart.nl
- OpenStreetMap. www.openstreetmap.org
- Publieke Dienstverlening op de Kaart. www.pdok.nl
- Putten, M.J. van, A. Buesink, M. Mostert, H.M.M. Geerts, K.H.J. Pepers & J.M.J. Willems 2011. *Gemeente Aa en Hunze, Archeologische Verwachtings- en Beleidskaart*. BAAC rapport V-10.0400. Deventer, BAAC bv.
- Schulte Lubberink, H.B.G. 1993. *Archeologisch onderzoek in het Hunzedal (provincie Drenthe): Adviezen met betrekking tot de bescherming van archeologische waarden*. RAAP-rapport 78. Amsterdam, Stichting RAAP.
- Topotijdreis. www.topotijdreis.nl
- Wit, M.J.M. de 2016. *Archeologische begeleiding en opgraving natuurontwikkeling Hunze, deelgebied Bonnerklap, Gieterveen, gemeente Aa en Hunze (DR)*. MUG-publicatie 2015-80. Leek, MUG Ingenieursbureau b.v.
- Jelsma, J. & C. Tulp. 2004. *Gieterveen: Een Inventariserend Veldonderzoek*. Steekproefrapport 2004-01/14. Zuidhorn, De Steekproef b.v.
- Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts & J. Bazelmans. 2018. *Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*. Amsterdam, Prometheus.

Lijst van figuren en tabellen

Figuren

- 1 Topografische kaart
- 2 Luchtfoto plangebied
- 3 Uitsnede van het bestemmingsplan
- 4 Paleogeografische reconstructies
- 5 Bodem- en geomorfologische kaart
- 6 Hoogtekaart
- 7 Archeologische waardenkaart (Archis)
- 8 Historisch-topografische kaarten
- 9 Foto van het plangebied
- 10 Boorpuntenkaart

Tabellen

- 1 Archeologische waarden
- 2 Specifieke archeologische verwachting

Appendix I: Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd vroeg:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd midden:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd laat:	1.850 - heden
pleistoceen:	2,5 miljoen - 11.700 BP		
elsterien	465.000 - 418.000 BP		
saalien	238.000 - 126.000 BP		
weichselien	116.000 - 11.700 BP		
holoceen:	11.700 - heden		
vC	= voor Christus		
nC	= na Christus		
BP	= before present; present = 1950		

Algemeen

Steentijd (tot 2000 vC)

De steentijd is opgedeeld in het paleolithicum, mesolithicum en neolithicum. Het paleolithicum (oude steentijd) wordt vooral gekenmerkt door de ijstijden. Na het laatpaleolithicum verbetert het klimaat. Vindplaatsen uit het late paleolithicum zijn vooral te herkennen aan concentraties vondstmateriaal (bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskool) met weinig en moeilijk te herkennen grondsporen zoals kuilen, paalgaten en houtskoolconcentraties die mogelijk wijzen op haardplaatsen.

Vondsten uit het mesolithicum of midden steentijd, gekenmerkt door sporen en vondsten van rondtrekkende jagers en verzamelaars, bestaan voornamelijk uit bewerkt vuursteen, verbrande hazelnootdoppen en houtskoolfragmenten. Mesolithische grondsporen zijn vooral oppervlakte-haarden en haardkuilen. In een natte omgeving kunnen ook werktuigen van gewei of hout bewaard zijn gebleven. Voorbeelden hiervan zijn geweeibijlen, bogen, visfukken, etc.

In het neolithicum (nieuwe steentijd) werden dieren gehouden en in het neolithicum werd eveneens akkerbouw bedreven. Grondsporen uit deze periode kunnen bestaan uit paalgaten van bijvoorbeeld boerderijen, resten van beschoeiingen, greppels, (afval)kuilen en haardplaatsen. Aardewerk komt in deze tijd voor, evenals bewerkt (vuur)steen en geslepen bijlen.

Metaaltijden (2000-12 vC)

In de bronstijd en ijzertijd kwam bemesting en wisselbouw binnen de akkerbouw voor.

Sporen uit de bronstijd en ijzertijd kunnen bestaan uit kuilen, paalgaten van boerderij-plattegronden, bijgebouwen of spiekers, waterkuilen of -putten, erf- of akkerafscheidingen en sporen van akkerbewerking zoals de kruislings getrokken voren van een eergetouw. Houtskool kan duiden op de aanwezigheid van haarden voor voedselbereiding of het bakken van aardewerk. Ook kunnen er restanten gevonden worden die duiden op metaalbewerking, zoals stukken ovenwand, brons- of ijzerslakken, sintels, mallen, smeltkroezen, metaal bedoeld voor omsmelten, etc.

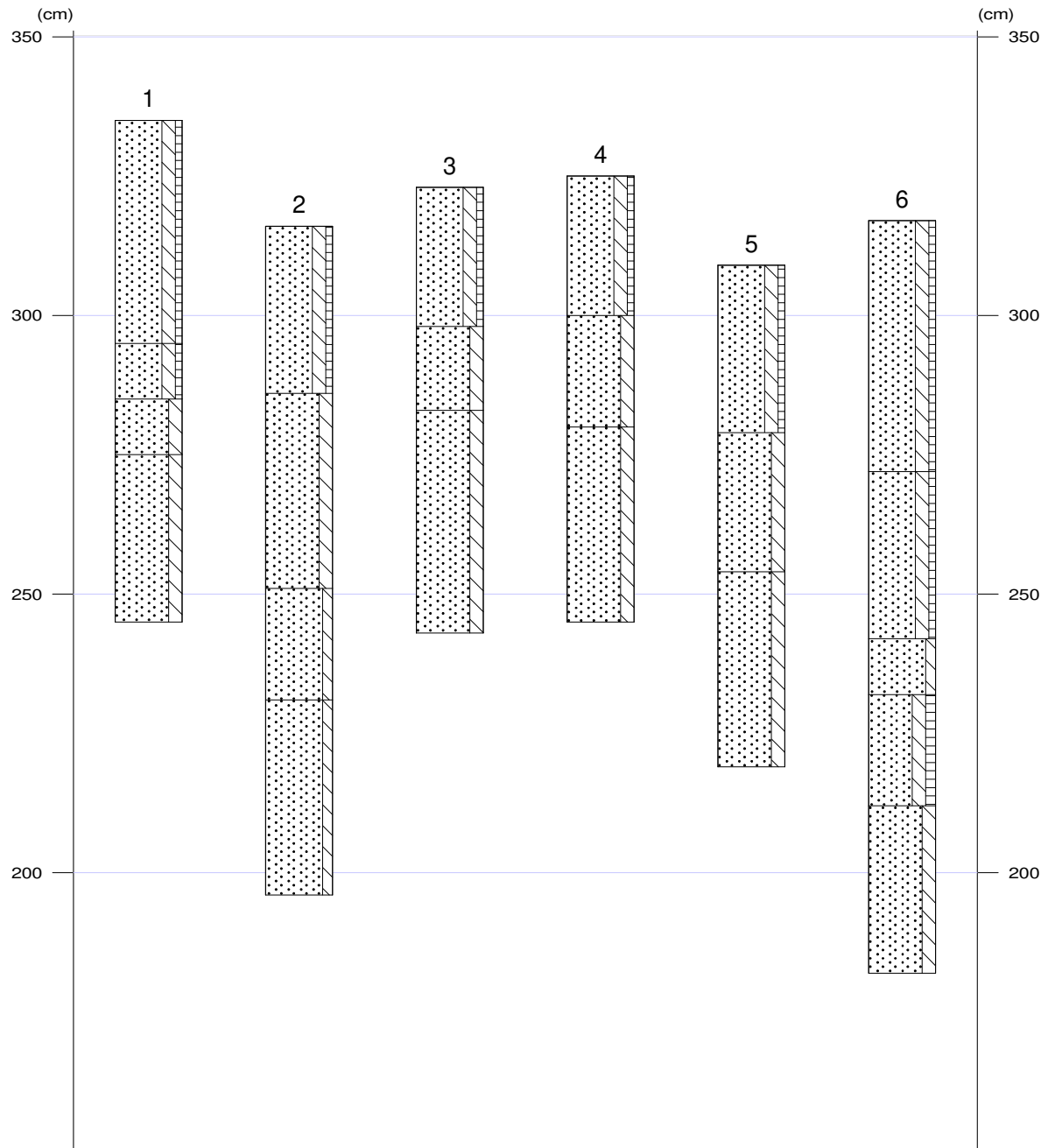
Vondsten kunnen verder bestaan uit bijvoorbeeld metalen voorwerpen of voorwerpen van aardewerk zoals vaatwerk, maar ook slingerkogels, rammelaars, spinklosjes en weefgewichten.

Romeinse tijd (12 vC-450 nC)

In de romeinse tijd vormde de Rijn de noordelijke grens van het romeinse rijk. Langs deze grens, de *limes*, werden grensposten, nederzettingen en wegen gebouwd. In het noorden van Nederland zijn ook romeinse vondsten gedaan, maar dit zijn voornamelijk losse vondsten als romeinse munten, mantelspelden en scherven romeins aardewerk.

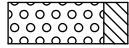
Middeleeuwen en nieuwe tijd (450 nC-heden)

Na een afname in de bevolkingsdichtheid aan het einde van de romeinse tijd en de periode erna, steeg deze weer in het begin van de middeleeuwen. Vondsten uit de middeleeuwen en later bestaan voornamelijk uit scherven aardewerk, waaronder importaardewerk, munten en metalen voorwerpen (zoals mantelspelden, spijkers), resten van aardewerkproductie, metaalbewerking, wolbewerking etc. Belangrijke gebouwen (bijvoorbeeld kerken en borgen) werden van baksteen / kloostermoppen gebouwd.

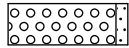

Legenda (conform NEN 5104)

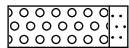
grind

Grind, siltig

Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

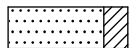

Grind, sterk zandig

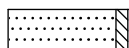

Grind, uiterst zandig

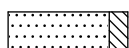
zand

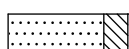
Zand, kleiïg

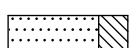
Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

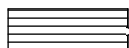

Zand, sterk siltig

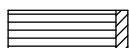

Zand, uiterst siltig

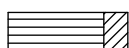
veen

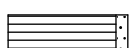
Veen, mineraalarm

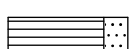
Veen, zwak kleiïg

Veen, sterk kleiïg

Veen, zwak zandig

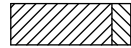

Veen, sterk zandig

klei

Klei, zwak siltig

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

Leem, zwak zandig

Leem, sterk zandig

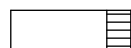
overige toevoegingen

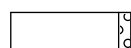
zwak humeus

matig humeus

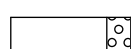
sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

1

X-coördinaat (m) : 252337
Y-coördinaat (m) : 561385
Maaiveld (cm) : 335

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 40	zand sterk siltig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, Zand: zeer fijn, bouwvoor, Opm.: spoor houtskool en een baksteenspikkel
40 - 50	zand sterk siltig, zwak humeus, donker-grijs, Zand: zeer fijn, vergraven, Opm.: gevlekt
50 - 60	zand sterk siltig, licht-grijs-bruin, Zand: zeer fijn, vergraven, Opm.: gevlekt, spoor houtskool, veenbrokken
60 - 90	zand sterk siltig, licht-geel-bruin, Zand: zeer fijn, C-horizont, dekzand

2

X-coördinaat (m) : 252312
Y-coördinaat (m) : 561397
Maaiveld (cm) : 316

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand sterk siltig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, Zand: zeer fijn, bouwvoor
30 - 65	zand sterk siltig, grijs-bruin, Zand: zeer fijn, basis scherp, vergraven, Opm.: gevlekt, veenbrokken, spoor baksteen
65 - 85	zand matig siltig, licht-geel-bruin, Zand: matig fijn, vergraven, Opm.: gevlekt, B-brokken, vergraven top dekzand
85 - 120	zand matig siltig, licht-geel-bruin, Zand: zeer fijn, C-horizont, dekzand

3

X-coördinaat (m) : 252281
Y-coördinaat (m) : 561382
Maaiveld (cm) : 323

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 25	zand sterk siltig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, Zand: zeer fijn, basis scherp, bouwvoor
25 - 40	zand sterk siltig, geel, Zand: zeer fijn, spoor roestvlekken, vergraven, Opm.: gevlekt, BC-brokken, vergraven top dekzand
40 - 80	zand sterk siltig, licht-geel-bruin, Zand: zeer fijn, C-horizont, dekzand

4

X-coördinaat (m) : 252253
Y-coördinaat (m) : 561360
Maaiveld (cm) : 325

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 25	zand sterk siltig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, Zand: zeer fijn, basis scherp, bouwvoor
25 - 45	zand sterk siltig, geel, Zand: zeer fijn, spoor roestvlekken, vergraven, Opm.: gevlekt, B- en BC-brokken, vergraven top dekzand
45 - 80	zand sterk siltig, licht-bruin-geel, Zand: zeer fijn, C-horizont, dekzand

5

X-coördinaat (m) : 252221
Y-coördinaat (m) : 561347
Maaiveld (cm) : 309

Lithologie

Appendix III: Gieterveen, Vonderpad - Laagbeschrijvingen

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 30	zand	sterk siltig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, Zand: zeer fijn, bouwvoor
30 - 55	zand	sterk siltig, bruin-geel, Zand: zeer fijn, basis scherp, vergraven, Opm.: gevlekt, vergraven top dekzand
55 - 90	zand	sterk siltig, licht-bruin-geel, Zand: zeer fijn, C-horizont, dekzand

6

X-coördinaat (m) : 252195

Y-coördinaat (m) : 561324

Maaiveld (cm) : 317

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 45	zand	sterk siltig, zwak humeus, donker-bruin-grijs, Zand: zeer fijn, bouwvoor
45 - 75	zand	sterk siltig, zwak humeus, donker-bruin, Zand: zeer fijn, basis scherp, vergraven, Opm.: licht gevlekt
75 - 85	zand	matig siltig, licht-grijs, Zand: matig fijn, basis scherp, Opm.: gelaagd, verspoelde verstoorde laag
85 - 105	zand	sterk siltig, matig humeus, donker-bruin, Zand: zeer fijn, spoor roestvlekken, basis scherp, vergraven, Opm.: gevlekt, weinig
105 - 135	zand	sterk siltig, licht-geel, Zand: zeer fijn, C-horizont, dekzand